

«ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ВИДАННЯ:

ТАЦІЙ В. Я., почесний президент НАПрН України, академік НАН України та НАПрН України (голова редколегії)

ШЕМШУЧЕНКО Ю. С., академік-секретар відділення екологічного, господарського та аграрного права НАПрН України, академік НАН України та НАПрН України (заступник голови редколегії)

ПЕТРИШИН О. В., президент НАПрН України, академік НАПрН України (відповідальний секретар редколегії)

БАРАБАШ Ю. Г., член-кореспондент НАПрН України

БИТЯК Ю. П., академік-секретар відділення державно-правових наук і міжнародного права НАПрН України, академік НАПрН України

БОРИСОВ В. І., академік НАПрН України

БОРИСОВА В. І., член-кореспондент НАПрН України

БУРОМЕНСЬКИЙ М. В., член-кореспондент НАПрН України

ГЕТЬМАН А. П., заступник академіка-секретаря відділення екологічного, господарського та аграрного права НАПрН України, академік НАПрН України

ГЕТЬМАН Є. А., головний учений секретар НАПрН України, член-кореспондент НАПрН України

ГЛІБКО С. В., директор Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ГОНЧАРЕНКО В. Д., академік-секретар відділення теорії та історії держави і права НАПрН України, академік НАПрН України

ГУСАРОВ С. М., член-кореспондент НАПрН України

ДОВГЕРТ А. С., член-кореспондент НАПрН України

ЖУРАВЕЛЬ В. А., перший віце-президент НАПрН України, академік НАПрН України

КІВАЛОВ С. В., керівник Південного регіонального наукового центру НАПрН України, академік НАПрН України

КОМАРОВ В. В., академік НАПрН України

КРУПЧАН О. Д., директор Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, академік НАПрН України

КУЗНЄЦОВА Н. С., віце-президент НАПрН України, академік НАПрН України

КУЧЕРЯВЕНКО М. П., академік НАПрН України

ЛУК'ЯНОВ Д. В., член-кореспондент НАПрН України

МАКСИМОВ С. І., член-кореспондент НАПрН України

НАСТЮК В. Я., член-кореспондент НАПрН України

НОР В. Т., академік НАПрН України

ОРЛЮК О. П., академік НАПрН України

ПИЛИПЧУК В. Г., академік НАПрН України

ПРИЛИПКО С. М., академік НАПрН України

СЕРЬОГІНА С. Г., директор Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України, член-кореспондент НАПрН України

СКРИПНЮК О. В., академік НАПрН України

ТИХИЙ В. П., радник президії НАПрН України, академік НАПрН України

УСТИМЕНКО В. А., член-кореспондент НАН України та НАПрН України

ШАКУН В. І., академік НАПрН України

ШЕПІТЬКО В. Ю., академік НАПрН України

ШУЛЬГА М. В., член-кореспондент НАПрН України

Національна академія правових наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 12

СІМЕЙНЕ ПРАВО

Харків
«Право»
2021

УДК 340(477)(031)
В27

Редакційна колегія 12-го тому:

В. І. Борисова (голова),
Л. В. Красицька (заступник голови)
Ю. Є. Ходико (відповідальний секретар)
Н. С. Кузнєцова, О. В. Кохановська, В. А. Ватрас,
В. І. Труба, О. А. Явор

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016— .
ISBN 978-966-937-048-8

Т. 12 : Сімейне право / редкол.: В. І. Борисова (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2021. — 480 с. : іл.

ISBN 978-966-998-187-5

Видання є систематизованим зведенням знань про поняття, категорії, норми сімейного права, основні міжнародні правові акти у сфері сімейного права. Розглядаються теоретичні і практичні проблеми науки та практики застосування сімейного законодавства України.

Розраховано як на науковців, викладачів, студентів закладів вищої освіти, так і на суддів, адвокатів, прокурорів, інших фахівців у галузі права, а також на всіх тих, кого цікавить сімейне право.

УДК 340(477)(031)

ISBN 978-966-998-187-5 (т. 12)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2021
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького
НАН України, 2021
© Національний юридичний університет імені Яро-
слава Мудрого, 2021
© Видавництво «Право», 2021

в наркологічних та психіатричних закладах. Однак, з огляду на дискусійність цих питань, їх подальше наукове обґрунтування та законодавче закріплення відбудеться у майбутньому.

Осн. завданням юрид. закріплення взаємної обізнаності наречених про стан свого здоров'я є зміцнення сім'ї як соціал. інституту і як союзу конкретних осіб та забезпечення реалізації права на материнство і батьківство в шлюбі, що може бути досягнуто шляхом планування сім'ї та забезпечення народження в майбутньому здорових дітей. Не менш важливим також є забезпечення права на охорону здоров'я подружжя в шлюбі, адже наявність певних хвороб може вплинути не лише на здійснення репродуктивної функції особи, але й загрожуватиме життю і здоров'ю ін. з подружжя, який ризикує набути невиліковної хвороби від такого союзу.

Лит.: Жилінкова І. Інститут заручин: далеке минуле і найближче майбутнє // Вісник Академії правових наук України, 2001, №4 (27); Євко В. Ю., Молдован О. В. Проблеми виконання нареченими обов'язку повідомити один одного про стан свого здоров'я // Право та управління, 2011, №3; Тонієвич Є. Д. Правові наслідки невиконання нареченими обов'язку пройти медичне обстеження і повідомити один одного про стан свого здоров'я // Вісник Вищої ради юстиції, 2013, №2 (14).

В. А. Ватрас.

ВЗАЄМНА УЧАСТЬ ДРУЖИНИ, ЧОЛОВІКА У ВИТРАТАХ НА ЛІКУВАННЯ – зобов'язання, в якому у дружини та чоловіка виникає взаєм-

ний обов'язок щодо їх участі у витратах, пов'язаних із хворобою або каліцтвом другого з подружжя.

В. у. д., ч. у в. на л. є видом обов'язку жінки та чоловіка матеріально підтримувати один одного. Обов'язок брати участь у витратах на лікування необхідно відрізнити від сплати аліментів. Аліменти – це періодичні виплати, які здійснюються на підставі рішення суду або добровільно у випадках, зазначених законом або договором, та спрямовані на підтримку матер. становища того подружжя, який потребує матер. допомоги у зв'язку з непрацездатністю чи ін. обставинами. Мета сплати аліментів – забезпечити гідний рівень життя тому з подружжя, який у зв'язку з певними обставинами не в змозі самостійно цього зробити (див. *Зобов'язання подружжя щодо матеріального утримання*).

Обов'язок участі у витратах на лікування виникає у дружини, чоловіка у зв'язку із понесеними та майбутніми додатковими витратами, необхідними для лікування хвороби або каліцтва.

Обов'язок подружжя брати участь у витратах на лікування, пов'язаних із хворобою або каліцтвом, виникає безпосередньо з актів зак-ва (ст. 90 СК України) та характеризується такими ознаками: а) суб'єктами цього зобов'язання є особи (жінка та чоловік), які перебувають у шлюбі. Суб'єктами цього зобов'язання не можуть бути: жінка та чоловік, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому ін. шлюбі; жінка та чоловік, шлюб між якими розірвано; б) підставами виникнення обов'язку брати участь у витратах на

лікування можуть бути: хвороба одного з подружжя (в зак-ві не визначені характер, тривалість, тяжкість хвороби, причини її виникнення); каліцтво. Наявність хвороби або каліцтва повинно бути доказано в суді у разі виникнення спору. Засобами доказування можуть бути висновки судово-медичної експертизи, результати медичного обстеження, які підтверджують ці юрид. факти; в) виникнення обов'язку брати участь у витратах на лікування у подружжя не пов'язано з наявністю непрацездатності (в т. ч. інвалідності) та нужденності того з подружжя, який страждає на хворобу або каліцтво, а також фінансової можливості у боржника надати допомогу. Виникнення цього обов'язку не залежить також від того, чи стягуються з подружжя-боржника аліменти.

Обов'язок брати участь у витратах на лікування повинен виконуватися подружжям добровільно. У випадку невиконання цього обов'язку або у разі виникнення спору між подружжям щодо виконання цього обов'язку, той з подружжя, який зазнав хвороби (каліцтва), що потребує витрат на лікування, має право на звернення до суду з позовом про участь другого з подружжя у таких витратах. У СК України не визначено розмір та порядок участі одного з подружжя у витратах на лікування. Суд вирішує справу з урахуванням обставин, які мають істотне значення. Витрати на лікування можуть фінансуватися наперед або покриватися після їх фактичного понесення разово, періодично або постійно.

Той із подружжя, хто потребує участі у витратах на лікування, за рішенням

суду може бути позбавлений права на допомогу від другого з подружжя, якщо: а) подружжя перебувають у шлюбних відносинах нетривалий час; б) хвороба, каліцтво того з подружжя, хто потребує матер. допомоги, була прихована від другого з подружжя при реєстрації шлюбу; в) хвороба, каліцтво того з подружжя, хто потребує матер. допомоги, виникла в результаті вчинення ним умисного крим. правопорушення. Обов'язок участі одного з подружжя у витратах на лікування припиняється у випадку одужання другого з подружжя.

Порядок виконання обов'язку подружжя брати участь у витратах на лікування може бути врегульований договором. Подружжя має право укласти окремий договір, в якому домовиться про порядок, розмір, строк виконання обов'язку брати участь у витратах на лікування. Можливість укладення такого договору прямо не передбачена СК України, тому такий договір належить до категорії непомічених. Право на його укладення обумовлене можливістю сімейних відносин бути врегульованими за домовленістю сторін. Такий договір має не суперечити заг. вимогам цив. та сімейного зак-ва щодо правочинів та договорів, а також принципам прав. регулювання сімейних відносин та моральним засадам суспільства. Подружжя має право включити умову про їх участь у витратах на лікування до шлюбного договору.

Лит.: Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. І. В. Жилінкової. Х., 2008; Новохатская Я. В. Права и обязанности супругов по содержанию. В кн.: Харьковская цивилистическая школа:

антология семейного права / В. К. Антошкіна, В. И. Борисова, И. В. Жилинкова и др. Х., 2013.

О. М. Пономаренко.

ВІДИ ДОХОДІВ, ЯКІ ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРИ ВІЗНАЧЕННІ РОЗМІРУ АЛІМЕНТІВ НА ОДНОГО З ПОДРЇЗЖЯ, ДІТЕЙ, БАТЬКІВ, ІНШИХ ОСІБ, встановлені КМ України.

Постановою від 26 лют. 1993 № 146 затверджено Перелік цих видів доходів.

Зазначений Перелік визначає джерела утримання аліментів з певних категорій працівників та службовців. Так, утримання аліментів з працівників провадиться з усіх видів заробітку і додаткової винагороди як за осн. роботою, так і за роботою за сумісництвом, у т. ч. з: 1) осн. заробітної плати за посадовим окладом, тарифною ставкою, відрядними розцінками тощо; 2) усіх видів доплат і надбавок до заробітної плати; 3) грошових і натуральних премій; 4) оплати за надурочну роботу, за роботу в святкові, неробочі та вихідні дні; 5) заробітної плати, що зберігається під час відпустки, а також з одержуваної при звільненні компенсації за невикористану протягом кількох років відпустку; 6) заробітної плати, що зберігається під час виконання держ. і громад. обов'язків, та в ін. випадках збереження середньої заробітної плати; 7) винагороди за заг. річні підсумки роботи підприємств та організацій; 8) винагороди, що виплачується штатним літературним працівникам газет, журналів, агентств друку, радіо, телебачення із фонду літературного гонорару, а також

нештатним літературним працівникам, що підлягають держ. соціал. страхуванню; 9) одноразової винагороди (відсоткових надбавок) за вислугу років; 10) допомоги по держ. соціал. страхуванню, а також з допомоги по тимчасовій непрацездатності, що встановлені в колективних сільськогосп. підприємствах; 11) доплат до допомоги по держ. соціал. страхуванню, виплачуваних за рахунок підприємств, установ, організацій; 12) сум, виплачуваних для відшкодування збитків у зв'язку з втраченою працездатністю внаслідок каліцтва або ін. пошкодження здоров'я, за винятком сум для відшкодування витрат на догляд за ними, на додаткове харчування, санаторно-курортне лікування (включаючи оплату проїзду) і протезування потерпілих; 13) допомоги по безробіттю; 14) одержуваної пенсії, за винятком надбавок до пенсії, що виплачуються особам з інвалідністю 1-ї групи на догляд за ними; 15) держ. соціал. допомоги особам з інвалідністю з дитинства, призначеної відповідно до Закону України від 16 листоп. 2000 № 2109-III «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю»; 16) стипендій, виплачуваних студентам у період навчання у закладах вищої освіти, учням професійних навч.-виховних закладів та слухачам навч. закладів підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів; 17) доходів від підприємницької діяльності, селянських (фермерських) господарств, кооперативів, об'єднань громадян, а також доходів, що припадають на частку платника аліментів від присадибної ділянки або підсобного господарства; 18) усіх

Довідкове видання

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 12

СІМЕЙНЕ ПРАВО

12-й том уміщує 251 статті, 3 ілюстрації

Редактори: *О. М. Нещеретна, С. А. Пашинська*

Коректори: *М. М. Поточняк, Т. М. Тростінська*

Технічні редактори: *А. Т. Гринченко, О. А. Федосєєва*

Підписано до друку з оригінал-макета 30.04.2021
Формат 70×100/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 38,7. Обл.-вид. арк. 34,4. Тираж 500 прим.
Вид. № 2733.

Видавництво «Право»

Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна

Тел./факс (057) 716-45-53

Сайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 4219 від 01.12.2011

Виготовлено у друкарні ТОВ «ПРОМАРТ»

Тел. (057) 717-28-80